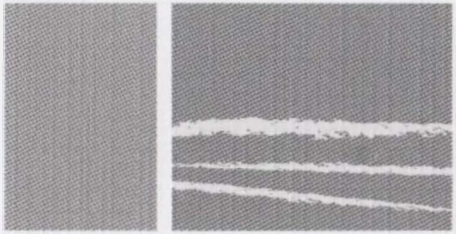
maya

Angelou

İngilizce'den Çeviren: Faris Kuseyri

seçilmiş şiirler

Kafesteki Kuşun Şarkısı

SİİR

Maya Angelou

4 Nisan 1928'de Amerika Birleşik Devletleri'nin Missouri eyaletinde, St. Louis şehrinde doğdu. Anne babasının ona verdiği isim Marguerite Annie Johnson'dır. Kendisine "Maya" adını veren erkek kardeşiyle birlikte büyük annesinin yanında, ırkçılığın yoğun biçimde yaşandığı Arkansas'ta yetişti. Birleşik Devletler'in ilk siyah kadın vatmanıdır. Çok genç yaşlarda doğurduğu oğluyla yaşamını sürdürebilmek ve geçinebilmek için gece kulüplerinde dansçılık, şarkıcılık, bulaşıkçılık yaptı. Senaryolar, oyunlar, ilgiyle karşılanan yemek kitapları yazdı; yönetmenlik yaptı, albüm çıkardı. Her biri hayatının farklı dönemlerine odaklanan yedi otobiyografi kitabı yayımladı. Omrü ırk ayrımcılığıyla mücadele ve kadın haklarının tanınması için yaptığı çalışmalarla geçti. Bu süreçte yayımladığı şiir kitaplarıyla bir yandan halkının yaşadığı tarihsel ve güncel acılara ses veren, diğer yandan kendi tutkulu siyah kadın bireyselliğinin arzu, açmaz ve çelişkilerini yansıtan duru, yalın, ezgili, tok sesli modern bir şiirin temsilcisi oldu. Edebi yapıtı ve yaşamıyla Amerikan halkının sevgisini kazanan Angelou 28 Mayıs 2014'te yaşama veda etti.

Otobiyografileri: *I Know Why the Caged Bird Sings* (1969), *Gather Together in My Name* (1974), *Singin' and Swingin' and Gettin' Merry Like Christmas* (1976), *The Heart of a Woman* (1981), *All God's Children Need Traveling Shoes* (1986), *A Song Flung Up to Heaven* (2002), *Mom & Me & Mom* (2013)

Önemli Oyunları: *And Still I Rise* (1976. Yazar, yönetmen), *Moon on a Rainbow Shawl* (1978. Yönetmen)

Önemli Senaryoları: *Georgia, Georgia* (1972), *I Know Why the Caged Bird Sings* (1979), *Sister, Sister* (1982)

Önemli Çocuk Kitapları: *Life Doesn't Frighten Me* (1998), *Maya's World* (2004. Dizi)

Faris Kuseyri

1978 Antakya doğumlu. Orta öğrenimini İskenderun Makzume Anadolu Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi'ndeki siyasal bilgiler öğreniminden uzaklaştırıldıktan sonra Avrupa'ya gitti. Yurda dönüşünde Eskişehir'de Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi aldı. Öğrencilik yıllarında ve sonrasında edebiyat dergilerinde çeşitli görevler üstlendi, yayınevlerinde editörlük ve redaktörlük yaptı. Döneminin önde gelen dergilerinde şiirleri, yazıları, dosya çalışmaları yayımlandı. Tamamı mensur şiirlerden oluşan *Orontes Mensurları* adlı ilk kitabı 2014'te yayımlandı. Modern ve klasik Arap şiiri ile siyah şairlerin eserleri başta olmak üzere Amerikan şiiri üzerine çalışmaktadır. Maya Angelou'dan aktardığı *Kafesteki Kuşun Şarkısı*, şairin kitap bütünlüğündeki ilk çevirisi.

Maya Angelou

Kafesteki Kuşun Şarkısı

Seçilmiş Şiirler

Ayrıntı: 926
Şiir Dizisi: 5

Kafesteki Kuşun Şarkısı
Seçilmiş Şiirler
Maya Angelou

Kitabın Orjinal Adı
The Complete Poetry

İngilizce'den Çeviren
Faris Kuseyri

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Kani Kumanovalı

Baskı
Yazın Basın Yayın Mat. Tur. Tic. Ltd. Şti.
Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Sertifika No: 12028

Birinci Basım: *İstanbul, Eylül 2015*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-031-3
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Maya Angelou

Kafesteki Kuşun Şarkısı

Seçilmiş Şiirler

İngilizce'den Çeviren: Faris Kuseyri

Sunuş

Birleşik Amerikalı şair, aktivist ve siyah özgürlük hareketinin önde gelen isimlerinden Maya Angelou, Marguerite Annie Johnson adıyla 1928 yılında Missouri St. Louis'de doğar.

ABD'nin diğer güney eyaletleri gibi Missouri de 19. yüzyılın sonlarına kadar köleliğin yasal olduğu bir bölgedir. Amerikan tarihine kısa bir bakış, güney eyaletlerinin köleliğin yasal statüsünün korunması için, İç Savaş dâhil neleri göze aldığını okura rahatlıkla hatırlatacaktır.

Anne babasının o henüz çok küçükken boşanması Maya'nın yolunu bir başka güney eyaletine, Arkansas'a düşürür. Maya, ömür boyu kullanacağı bu ismi daha çok küçük yaşlarda ona veren kardeşi Bailey ile beraber yoksul Stamps kasabasına, büyük annesinin yanına yerleşir (Angelou soyadını ise Yunan eşi Tosh Angelos'un soyadından uyarlamıştır). Maya Angelou hem hayatında hem şiirinde belirleyici rol oynayacak dinî görgüsünü, köleliğin açtığı yaraların hâlâ taze olduğu, ırk ayrımcılığının ise tüm kurumsallığıyla devam ettiği bu topraklarda edinir. Güneydeki başkaca küçük siyah

topluluklarda olduğu gibi Stamps'teki siyahlar da ne yasalar ne de toplumsal ahlak tarafından korunmaktadır. Onlar ancak "Tanrı"ya emanettir. Maya Angelou şiirindeki kuvvetli dinsel tını, kişisel hayatındaki şiddetli iniş çıkışlar kadar çocukluğunu geçirdiği bu bölgeyle de ilgilidir. Beyazların dünyasında siyah olmak, köklerinden koparılmış siyahlığa duyulan merak, Afrika köklerinin kendini duyurabildiği yegâne saha olan müzikle içli dışlı oluş, tütün, pamuk işçilerinin doğaçlama söylediği iş türküleri, hürriyetten ayrı düşmüşlerin yaktığı ağıtlar, acımasız yaşam koşullarının doğurduğu öfke, neredeyse adi vaka hâline gelmiş cinsel şiddet... Tüm bunlar daha erken yaşlardan başlayarak tok sesli bir şairi var etmek üzeredir.

Çocukluk yıllarında tanıştığı siyah kilise müziğinin kulağında yer etmesi, blues'un hayatına doğal yollardan girmesi şiirinde belirleyici bir rol oynar. Gençlik yıllarında sahnede kalipso söyler, "Miss Calypso" adıyla bir albüm de çıkarır. New York'a yerleştikten sonra siyah entelijansiya ile tanışır. Kültürel ve siyasal donanımını bu tarihten sonra daha belirgin payandalar üzerine oturtmaya başlar. Irkçı Güney Afrika rejimi tarafından sürgüne gönderilmiş ve "Birleşik Afrika" siyasetinin öncü isimlerinden olan Vusumzi Make ile evlendikten sonra Afrika'ya (önce Mısır'a, Make'yle ayrıldıktan sonraysa Gana'ya) yerleşecek kadar cesur yönelimlerle köklerini arar. Angelou şiirinde Afrika teması, hayalî bir "cennete dönüş" söyleni düzeyinde değil, kendini ve halkını tanımaya yönelik bir içsel yolculuk çerçevesinde değerlendirilebilir.

Gün altındaki insanın emeklemeye başladığı Afrika, Maya'nın şiirinde ruhani bir hat olmanın ötesine geçerek özlenen bir özne olarak bedensel bütünlüğünü ve söyleyiş olanaklarını da şiire taşır. Bu süreçler dâhilinde Maya Angelou adı, sonraları her ikisi de suikasta kurban gidecek olan Malcolm X ve Martin Luther King'le birlikte anılmaya başlanır. 1960'lı yıllarda Küba devrimine destek verdiği dönemde hâkim medyanın "Nasıl olur da bu affedilmez komünistleri desteklersiniz?" yönlü eleştirilerine verdiği sert ve alaycı cevap çarpıcıdır: "Hiçbir komünist benim büyük babamı köle yapmadı, anneme tecavüz etmedi, babamı linç etmedi."

Bütün ayrıksılığına rağmen Amerikan toplumunda kabul gören Angelou, liberal Amerikalıların alkışlarıyla başkan seçilen Bill Clinton'ın 1993'teki yemin töreninde *On the Pulse of Morning* [Sabahın Nabzında] adlı şiirini okur. 1995'te Birleşmiş Milletler'in 50. yılı etkinlikleri çerçevesinde, BM sekretaryasının kendisinden istediği ve şairin Genel Kurul Salonu'nda okuduğu *A Brave and Startling Truth* [Büyük ve Korkunç Bir Gerçek] adlı şiir de büyük yankı bulacak, onun ikinci "kamusal şiiri" olarak ün kazanacaktır.

1969'da büyük bir üne kavuşmasını sağlayan yedi ciltlik otobiyografi dizisinin ilk kitabı olan *I Know Why the Caged Bird Sings* [Kafesteki Kuş Neden Şarkı Söyler Bilirim] yayımlanır. Bu kitapta ele aldığı çocukluk ve ilk gençlik yılları her ne kadar güneyli siyah kadınlar için "sıradan" bir hayatı işaret ediyor gibi dursa da Birleşik Amerikalı okurları derinden etkiler. Çocuk yaşta yaşadığı cinsel saldırı, daha sonra lise yıllarında ilk ve tek

çocuğunu doğurması, bu kitapta bütün çıplaklığıyla ele alınmıştır. Irkçılığın iğrenç yüzü, çok erken yaşlarda yaşadığı ağır cinsel saldırının yarattığı korkunç travma, bu travmanın etkisiyle yıllar süren "konuşmama tepkisi", siyah Amerikalı kimliğinin oluşumuna dair ilk elden gözlemler ve eleştiriler, siyah kadının karşılaştığı her türden ayrımcılık, günlük hayatta olağanlaşan şiddet ve ayrımcılığa gösterilen insani tepki, yazma eylemine tutkuyla bağlanışı gibi temel noktalar sadece bu otobiyografi dizisinin değil, Maya Angelou şiirinin de vazgeçilmez izleklerini oluşturur. Bu çerçeveden bakıldığında şairin hayatıyla şiiri arasındaki bağ, onun okur tarafından kolaylıkla benimsenmesinin ve bir anlamda modern Amerikan şiirinin en çok okunan, anılan, hakkında en çok yazılan şairlerinden biri olmasının nedenini de açıklamaktadır.

Çok az şaire nasip olan bir kabul görmüşlükle Maya Angelou şiirleri eleştirel yorumlardan genellikle uzak kalmıştır. Belli ki okur karşısına ilk çıkışının otobiyografik anlatı yoluyla gerçekleşmesinin de etkisiyle şair "samimiyet"i temel bir yazma düsturu olarak benimser. Şehirli orta sınıf bir siyah ailenin oturma odasında, güneyli siyah bir ailenin haşlanmış mısır ve tavuk kızartması kokan küçücük mutfağında, yoksul dok işçilerinin mola anlarında onlarla konuşuyor gibidir. Şiirinin sözlü şiirle akrabalığı, temel izlekleriyle kesin bir uyum içindeki üslubu, okurla kurduğu ilişkinin hattını belirler; bu atmosferlerle kurduğu bağı sahicileştirir, kuvvetlendirir. Hem köklerini Afrika'da bulabileceğimiz blues hem de, onun kadar olmasa da, güneyli beyaz Amerika-

ların müziği olan "country" ile ritimsel ahenk ve sözel benzerlik taşıyan şiiri onu pek çok Amerikalı okurun gözünde çok özel bir şair yapar. Bu anlamda Maya Angelou'da "ulusal kimliğin" temsil edildiği görülür. Bu kimlik, Amerikalı siyah halkın acı dolu tarihiyle yüzleşilmesine ve siyah gerçekliğinin tanınmasına hem edebî hem de toplumsal hayattaki rolüyle katkı yapar. Burada dikkat çeken nokta şudur: Her ne kadar otobiyografileri çok önemsense de pek çok eleştirmen ama daha da önemlisi okurlar Maya'yı önce şair sonra anlatı ustası saymaktadır. Maya Angelou şiirleri siyah toplum için taşıdıkları öneme atfen "siyah Amerikalıların millî marşları" olarak dahi anılmıştır.

Maya'nın ilk şiir kitabı *Just Give Me a Cool Drink of Water 'Fore I Diiie* [Ölüp Gitmeden Bana Bir Yudum Soğuk Su Verin] 1971'de yayımlandığında bu kitabı büyük övgülerle karşılayanlar olduğu kadar, az sayıda da olsa, yeterince "şiirsel" bulmayan eleştirmenler de olmuştur. Maya Angelou şiirine yaklaşım farkını belirleyen temel gerekçenin onun "yalınlığı" olduğu görülecektir.

Hem insanın hem de kadının yalnızlığıyla ilgili dokunaklı baladlar da Maya'nın aşka inanmış şair kimliğini perçinler. *Oh Pray My Wings Are Gonna Fit Me Well* [Lütfen Söyle Yakışıyor mu Kanatlarım Bana] kitabı özellikle aşk, bireysel acılarla iç içe geçen tarihî ve toplumsal acılar temaları etrafında şekillenir. Bir sonraki kitap *Still I Rise*'da [Ayağa Kalkıyorum] görülebileceği gibi kendisiyle barışık, bir insan bir kadın bir siyah olmaktan mutlu olma hâli kendini hemen belli eder. Mü-

cadeleye ovgü belirginleşir. *Shaker, Why Don't You Sing* [Niçin Şarkı Soylemiyorsun Shaker] özellikle aşk, tutku, yalnızlık temaları etrafında şekillenen bir kitaptır. Maya'nın hiçbir zaman terk etmediği bu genel içerik çerçevesi, her zaman toplumsal var oluş ve bireysel yıkım-dirim geçişkenliğinden izler taşır. *I Shall Not Be Moved* [Kıpırdamayacağım] ile devam eden şiir yolculuğunda Maya, başkaca kültürleri, renkleri de kucaklayan ve çalışan küçük insanın hedefleri, hayatları ve şahsi trajedilerine uzanan bir çizgi tutturur.

Sierra Leone ve başka Batı Afrika ülkelerine yayılmış olan Mende halkının soyundan gelen Maya, Afrikalı ozgür insan, Batı'ya zorla getirilen siyah kole, kolelik ve ırk ayrımcılığıyla mücadele eden evrensel siyasal insan hattında kendini var etmiş bir aktivist ve tüm ayrımcılık kavşaklarında daima en çok ezilen kadın(ın sözcüsü) olarak şiirine ve hayatına "sorumluluk" çerçevesinde yaklaşırken bireysel yönelimlerini hiçbir zaman gizlemez. Kendini dindar bir insan olarak tanımlarken "kole"sine kendi adını ve dinini dayatan sömürgeci bakışa duyduğu öfkeyi de kuvvetle açık eder. Tarih sahnesinde sivrilmiş özgür kadın ruhlarını yüceltir ve genellikle benimsediği alçakgönüllü tutumunu bu noktada terk ederek Havva, Lilith, Belkıs, Zenobia ile devam eden özgür ve güçlü kadın silsilesinin modern ornekleri arasında kendini anmaktan geri durmaz.

Genellikle kısa formlu, uyaklı ve ritimsel olan şiirinin söylem imkânlarını Afrika kokenli -ve köleleştirilmiş- Amerikalıların iş ve hapishane türkülerinde arayarak geliştirir. Acı bir inleyişin tezahüru olan bu

şiirsel form, ağıtlara, yasaklanmış aşklara, unutulan dillere ve güzel gunlerin ozlemini ifade etmeye son derece uygundur. Fakat acı yüklü bu tarih, şairin yine bir mücadeleci dil ve anlatım olanağı olarak değerlendirdiği "hiciv"den uzaklaşmasına yol açmaz. Burada dikkat çekici olan, Maya'nın kara mizahının kurbanlarının genellikle siyah Amerikalılar olmasıdır. O, siyahlara reva gorülen tüm bu tarihsel dönemeçleri lanetlerken kendi insanlarını da acımasızca alaya alır. Başkaca temel özelliklerinin yanında "humor"un Maya Angelou şiirinde işgal ettiği yer ile ilgili pek çok makale, deneme ve tez kaleme alınmıştır.

Angelou şiirinde diyaloglardan beslenen dramatik orgü, şairin şiirsel özne olarak benimsenmesini sağladığı gibi okuru şiirin kurgusuna dâhil eder. Bu davet ve kabul çerçevesi onun yalınlığını hem tesis eder hem de bu yalınlık üzerinden okurun zihninde serpilecek anlam yoğunluğuna imkân sağlar. Maya Angelou şiirinin paradoksal gorünen bu veçhesi yer yer ihmal edilebilmektedir.

Maya Angelou güney eyaletlerinde yetişmiş, liberal Amerikalıların kultürel ortamlarında mesai sarf etmiş, gece kulüplerinde dansçı ve şarkıcı olarak çalışmış, politik siyah oncüler ve siyah halkla omrünü geçirmiştir. Tüm bu duraklar, doğal olarak onun şiirinde mecaz kullanımı, kelime ve ritim tercihleri, alt kültürlerden gündelik dile sıçrayan dilsel ve ahenk unsurları yoluyla zengin geri dönüşler sağlar. Siyah Amerikalıların İngilizcesi ve özellikle argosundan sıkça faydalandığı gibi, uyuşturucu argosu, kadın cinsel-

liğine yönelik yarı kapalı göndermeler de Maya Angelou kimliğine damga vurur. Canlı, renkli ve acıların ragmına neşeli bir şiir(i) söyler. Farklılıkta yakalanan zenginliği büyütür.

***

Maya Angelou şiirinin Türkçe'deki okurlarıyla paylaşmak istediğim birkaç noktaya da kısaca değinmek istiyorum.

Çeviri şiir kitapları için yazılan Önsöz'ler belki de haklı olarak çevirinin hangi zorluklar içinde yapıldığı, tamamlandığı üzerinde durur. Bu çok olağan bir durumdur. Zira gerçekten de bir dilin evreninden bir başka dilin evrenine taşınan söz eksilir, yeni toprağında gürleşmesi pek zor, kırılgan bir fidana döner. Çevirmen hangi yolları seçtiğini, tercihlerini yönlendiren temel dinamikleri anlatır böyle yazılarda. Genellikle okurdan istediği tek bir şey vardır çevirmenin: Ona güvenmesi. Şairin evreninden çıkan söz, çevirmenin evreninde soluklanmaya başlar. Okur çevirmene güvenir veya güvenmez. O fidanın yaşayıp yaşamayacağına, sözün bu yeni evrende soluklanıp soluklanmayacağına sonunda okur karar verecektir.

Maya Angelou şiirlerinin Türkçe'ye aktarılmasına bir yıldan fazla bir süre çalıştıktan sonra ben de böyle bir önsöz yazmam gerektiğini düşündüm. Özellikle kafiyeli şiirlerle ilgili tercihlerim noktasında, Amerika Birleşik Devletleri'nin güney eyaletlerinde ifadesini bulan blues şiirinin çevirmen için belirli zorlukları bera-

berinde getirdiğini söylemek yerinde olacaktır. Kadın dünyasından seslenmeyi tercih eden; o dünyanın saklı kalmış, genellikle erkekler tarafından yok sayılmış yanlarını söze dökmeyi seven bir kadın şairin bir erkek tarafından çevrilmesinin doğurabileceği sıkıntıların da farkında olduğumu söylemeliyim. Maya'yı çevirirken ona duyduğum sevgi ve bağlılığın bu sıkıntıları unutturmasını ummaktan başka bir şey gelmiyor elimden. Son olarak Maya Angelou şiirinde kafiyenin sadece ahenk tercihi olmadığını, kültürel birikimlerin ve tarihsel şiir artalanının doğal bir uzantısı olarak onun şiirinde taht kurduğunu gördüğümü belirtmek istiyorum. Şu kadarını söylemekle yetinmeyi tercih edeceğim: İmkânların elverdiği her durumda şairin bu seçimine sadık kalmaya çalıştım. Mısra tercihlerine uzunluk-kısalık çerçevesinde mümkün olduğunca uydum, sınırlı ve bilinçli tercihlerim dışında majüskül-minüskül seçimlerine, noktalamaya da riayet ettim.

Maya Angelou şiirinin okurumuz için daha anlaşılır hâle gelebileceği umuduyla özellikle siyah mücadele tarihinde one çıkmış ve Maya'nın andığı bazı önemli isimleri kısaca tanıtmayı uygun gördüm. Bu isimlere kitabın sonundaki Notlar bölümünde yer verdim.

Maya'yı Türkçe'ye çevirmek büyük bir zevkti. Şunu ekleyebilirim: Onu çevirmeye başlayıncaya kadar Maya'yı tanıdığımı zannediyormuşum. Her yeni şiirde yeniden kavradım ki büyük ve güzel insanlar sizi şaşırtacak bir şeyleri mutlaka bulurlar. Maya'yı yakından tanıdığım için kendimi şanslı sayıyorum.

Bu kısa sunuş yazısı vasıtasıyla teşekkür etmek istediğim kıymetli insanlar var.

Emirhan Oğuz'a bu kitabın çok ötesinde bir yerde büyüyen, inanç ve sadakat dolu dostluğumuz için teşekkur ediyorum. Her zaman yanımda olduğunu bildiğim için Maya şarkısını daha güzel soyledi.

Şiirin başka sularına yaptığı yolculuklarda bir okuru olarak eşlik ettiğim Cevat Çapan üstadım, ben Maya'ya Türkçe bir ses vermeye çalışırken desteğini esirgemedi. Şaire içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Maya'nın uzak ülkesindeki şiir dostu Cemal Doydum ve Bahadır "Adamım" Ahıska da bu kitabın gizli kahramanlarıdır. Şiiri sevmeye doyamadıkları, Maya'nın güzel dünyasının görünmesi gerektiğine inandıkları için karanlık anlarda yanımda oldular. Onlara da teşekkür ediyorum.

En büyük teşekkürü ise Ebru'ya borçluyum. Şiirlerin, gazellerin, kitapların ötesinde...

Faris Kuseyri
Eylul 2015, Istanbul

Kafesteki Kuşun Şarkısı

Seçilmiş Şiirler

Ölüp Gitmeden Bana Bir Yudum Soğuk Su Verin

(*Just Give Me a Cool Drink of Water 'fore I Diiie*)

(1971)

DÖNDÜLER EVLERINE

Evlerine döndüler ve karılarına,
bir defa bile hayatlarında,
tanımadıklarını söylediler benim gibisini,
Ama... Döndüler evlerine.

Evin ne kadar da temiz dediler bana,
hiçbir sözüm kimseyi incitmezmiş hatta,
havam da gizemliydi belli ki,
Ama... Döndüler evlerine.

Bütün erkekler beni övüp dururlardı,
ne de güzel gülüşüm, aklım, kalçalarım vardı,
yine de bir gece geçirdiler benimle, belki üç, belki iki
Ama...

BAŞTAN SONA

Yumuşa ey zaman, kadife gibi yumuşa,
Biricik sevgilim yolda.
Parılda tum gücünle, ey solgun güneş,
Altın arabalarını hazırla.

Yumuşa ey rüzgâr, ipek gibi yumuşa,
Konuşuyor biricik sevgilim.
Susun kuşlar, ey gumüş gırtlaklar,
Onun altın sesini dinleyeceğim.

Gel ey olüm, çabucak gel,
Kara kefenim dalgalanıyor.
Sus ey kalbim, olüm gibi sus,
Biricik sevgilim uzaklaşıyor.

GELDİĞİNDE BANA SEN

Geldiğinde bana sen, davetsiz, ansızın
Çağırıyorsun beni
Hatıraların beklediği
Evvel zaman odalarına.

Bir çocuğu avutur gibi,
Tavan araları bana sunduğun,
Günlerin bir avuç tortusu,
Oteberisi kaçamak öpüşlerin,
Odünç aşkların pılı pırtısı,
Ve sandıkları gizli sözlerin,

AGLIYORUM.

ANIMSAMA

Kül rengi hayaletler kollarımdan tırmanıyor
gözlerini dikiyorlar gozlerime
ben tehditlerini görmezden gelirken
ve yalanlarla cevap verirken onlara.

Bir ilahiye donuşüyor dudaklarımda
o pelteleşmiş hatıralar
ben taştan umutsuzluğun pençesindeyim
ve ruhumu dilim dilim ediyor onlar.

O GÜNLERDE

O gunlerinde gizli dil dökmelerin
Bugün, yarınların yıkımını hazırlardı
Kimse bilmezdi ne yaptığını ötekinin
Kalbim bin bir parçaya ayrılırdı.

Kaçamak iç çekişlerin o günlerinde
Elvedalar hazin, merhabalar tatlıydı
Yalanlar ve yarım doğrular içinde
Vicdanımda yıldırımlar yankılanırdı.

Mahşeri hatırlatan o günlerde
Neşe ömürsüzdü, yaz aşkları gibi
Mutluluğun yarışı sona erdiginde
Acı talan etmek için kol gezerdi.

GÖZYAŞI

Gozyaşı
Billur süpruntü
Tukenmiş bir ruhun
yapışkan paçavrası.

Inleme
Son gösteri
Olen düşlerin
huzünlü elvedası.

KOPUK

Oluyoruz,
Karşılarken kararan gizli odalarımızda Mavi Sakalları,
Uzanan boyunlarımızı sıkanları,
    Boğazımızı sıkanlar ki ne umursarlar
    ne de merak ederler
    OLUM İÇİMİZDEDIR.

Dua ediyoruz,
Tadını çıkarırken fısıldadığımız yalanların,
Yabancı tanrıların önünde secde ederken,
    Tanrılar ki ne bilirler
    ne de bilmek isterler
    CEHENNEM İÇİMİZDEDİR.

Seviyoruz,
Eldivenli ellerimizle çıplaklığı okşarken,
Ateşli öpüşlerde kaçırırken dudaklarımızı,
Opuşler ki ne dokunurlar
ne de dokunmak umurlarındadır
AŞK İÇİMİZDEYSE EĞER.

SIYAHLIK ANADIR ONA

Koşarak geldi eve
ona analık eden siyahlığa
o boğucu koyu siyahlığa
ak gözyaşları akıyordu yüzünün altın düzlüklerinde
Koşarak geldi eve

Geldi ve usulca sokuldu ona
buraya, siyah kollara onu bekleyen
şimdi, sıcacık yüreğe onu bekleyen
üşüyordu kahverengi güzel yüzü, yabancı rüyaların
[kırağısında
Geldi ve usulca sokuldu ona

Eve geldi, masumdu hâlâ
Hâcer'in kızı kadar siyahtı
Belkıs'ın kızı gibi boylu poslu
dindi kuzey ruzgârlarının tehdidi sahranın yuzünde
Eve geldi, masumdu hâlâ

DÜŞÜNDÜĞÜMDE KENDİ HÂLİMİ

Duşünduğumde kendi hâlimi
Ölesiye gülüyorum kendime,
Hayatım koskoca bir şaka sanki,
Yürüyerek edilmiş bir dans,
Konuşarak soylenmiş bir şarkı,
O kadar gülüyorum ki nefesim kesilecek,
Düşündüğümde kendi hâlimi.

Altmış yıldır tanırım bu insanları,
Emrinde çalıştığım çocuk, "Kızım" diye sesleniyor bana,
"Buy'run efendim" diyorum işimi kaybetme korkusuyla,
Gururluyum eğilemem,
Yoksulum karşı çıkamam,
Gülüyorum karnım ağrıyıncaya kadar,
Düşündüğümde kendi hâlimi.

Düşününce insanlarımı çatlıyorum gülmekten,
Neredeyse gebereceğim kahkahadan,
Anlattıkları hikâyeler hep yalan dolan,
Yetiştirmişler meyveyi,
Anca kabuğunu yemişler,
Gözlerim yaşarıncaya kadar guluyorum,
Insanlarımı düşündüğum zaman.

GELECEK HAFTA AYDINLIK BİR GÜNDE

Gelecek hafta aydınlık bir günde
Bombanın düşmesinden hemen önce
Hemen önce dünyanın yok olmasından
    Ölümümden hemen once

Gözyaşlarım toza dönüşecek
Tozlaşmış kül gibi kara
Kara, Buda'nın gobeği gibi
    Kara, sıcak, kurumuş

Sonra merhamet dökülecek
Tanrının inayetiyle yağacak
Yağacak çocukların üzerine
    Yağacak göklerden

FAZLASINI DA YAŞADIK GÖRÜNDÜĞÜMÜZDEN

Geçerken kana bulanmış feryat günlerinden
Fazlasını da yaşadık göründuğumuzden

Süzülüp salındığı sularda zambakların
Şişen olü bedenleri yüzüyor çocukların

Yakalanmış erkekler, boğazlanmışlar
Sanki şakaklarından asılmışlar

Günahımız kül rengi küf gibi çoğalırken
Biliyorduk ama sakladık kendimizden

Gönülsüzdük, sağır olduk
Katliama çanak tuttuk

Şimdi ruhlarımız kırılmış, yerlerde
Bir harf bile kazınmamış kitabelerde.

BENİM SUÇUM

Benim suçumdur uzun "kölelik zincirleri"
çok yıllar var ki demir şakırtıları duyulur.
Kardeşimi sattılar, götürdüler bacımı,
kulağımızda acı hikâyeler yankılanır durur.
Gözyaşlarından türkü yakmak benim suçumdur.

Benim hatamdır "geçip giden kahramanlar"
Vesey ve Turner ve Gabriel, hepsi öldüler,
öldü Malcolm ve Marcus ve Martin King.
Olesiye dövüştuler, tum kalpleriyle sevdiler.
Anlatmak için yaşıyor olmak benim hatamdır.

Benim günahımdır "bir ağaçta asılmak"
Ağlamadım, budur gururumun sebebi.
Olumumü adam gibi karşıladım, evet.
Işte böyle etkiledim ölürken beni izleyenleri.
Ağlayıp, yalvarmamak benim günahımdır.

ERGENLER (SİYAH)

Anan bağırarak konuşur,
Peder gider savaşa,
Bacın sokaklara düşmüş,
Biraderin barlara,
Ergenler. Kendi havalarında.

Kuzenin beyaz zehir çeker,
Amcan girmis içeri,
Dostun tam çirkefe batmış,
Oyuncak zanneder mermiyi,
Ergenler. Kendi havalarında.

Ve sen, beni nasıl da üzuyorsun,
Burada, işte bütün yalnızlığınla,
Kalayı basmak isterdim sana,
Bir şey de kalmadı soyleyecek gerçi,
Ne diyeyim daha
Ergenler. Kendi havalarında.

ERGENLER (BEYAZ)

Anan şoförü öptü,
Peder düzdü aşçıyı,
Bacın bak neler yaptı,
hayatının baharında,
Ergenler. Kendi havalarında.

Kızın erkek donu giyer,
Oglun takar sutyeni,
Biraderin arka koltukta
zehirler kuzenini.
Ergenler. Kendi havalarında.

Paran adam etmez seni,
Eger ogrenseydim kufretmeyi,
Ismini söylerdim sana,
yok fakat daha beteri
Ergenler. Kendi havalarında.

Lütfen Söyle Yakışıyor mu Kanatlarım Bana

(*Oh Pray My Wings Are Gonna Fit Me Well*)

(1975)

BİR ARAYA GETİRMEK BÜTÜN PARÇALARINI SENİN

Bir eğlenceye gittim
    Hollywood'da,
Çok berbat bir yerdi
    ama içkileri harika
        ve işte kahkahanı orada duydum.

Sonra mavi yolculuğa çıktım
    eski bir Yunan gemisiyle,
Tayfa çok eğlenceliydi
    ama davetliler pespaye
        işte ellerini orada buldum.

Sahra'ya giderken
    bir kervanda,
Güneş ok gibi deliyordu teni
    ama geceler harika
        ve işte göğsünü böyle buldum.

Kongo'da bir akşam
    Kongo Nehri'nin bittiği yerde,
Bir başıma kalmıştım neylersin
    birkaç arkadaş edindim ben de
        işte orada yüzünü gördüm.

Tüm zamanımı
    adamıştım bulmaya
butün o dalgalanan parçalarını senin
    birbirinden kopuk değillerdi o zamana değin.

Bir araya getirmez misin onları

BİR DEFALIĞINA BİLE OLSA

Benim

    İçin

GEÇEN ZAMAN

Senin tenin şafağa benzer
Benimki akşam karanlığına.

Biri başlangıcını anlatır
mutlak bir bitişin.

Oteki, sona erişini
kesin bir başlangıcın.

KÜLRENGİGÜN

Gün kasvetli
bulanık ve kül rengi
sen gittiğin zaman.

Dikenli taçları
kıl kumaştan
giysileri kuşanırım.

Kimse bilmez
ne hâlde garip kalbim
ayrı düştüğümüz zaman.

ZAVALLI KIZ

Bir başka sevdiğin var
ve ben biliyorum bunu
Seni delicesine seven biri
tıpkı benim gibi
Mücevher sanki sözlerin
pürdikkat dinliyor her söylediğini
Anladığını düşünüyor
seni
Zavallı Kız
Tıpkı benim gibi.

Başka bir kalbi daha kırıyorsun
ve ben biliyorum bunu
Ve yapabileceğim
hiçbir şey yok
Eğer anlatsam
ona bildiklerimi
Yanlış anlayacak
ve defedecek beni
Zavallı Kız
Tıpkı benim gibi.

Onu da terk edeceksin
ve ben biliyorum bunu
O da hiç bilmeyecek
onu neden terk ettiğini
Ağlayacak ve bilmek isteyecek
neyin yanlış gittiğini
Bu şarkıyı soyleyecek
o da sonunda
Zavallı Kız
Tıpkı benim gibi.

GEL. VE SEVGİLİM OL

Yollar devasa arabalarla dolu
Bilinmez bir yere gidiyorlar son sürat
İnsanlar tutuşan her şeyi tüttürüyor
Kimi, hayatını sarıyor bir kadehin etrafına
Ve sen hangi yöne döneceğini bilmeden
oturup bekliyorsun.
Ben biliyorum.
Gel. Ve sevgilim ol.

Kıyametin yarın kopacağını söylüyor bazı kâhinler
Otekilere göre bir iki haftamız daha var
Gazeteler türlü felaket haberiyle dolu
Ve sen hangi yöne döneceğini bilmeden
oturup bekliyorsun.
Ben biliyorum.
Gel. Ve sevgilim ol.

GÜVENSİZLİK DUYGUSU

Hakikati çıkarıp alamadım yalanın içinden
ya da anlayamadım düşlerim gerçek mi,
Yalnız biri yanıltmadı beni tahminlerimden
bu koca dünyada, o da seninle ilgili.
Yüzünün çizgilerine tek tek dokunmuştum,
tanımıştım aşkı, hazırdım bedeline.
Büyüleyen sözlerle darmadağın olmuştum
aklım benim, çoktan yitmişti bile.

BİR BAŞINA

Uzanmış düşünürken
Dün gece
Suyun susamadığı
Ve ekmeğin taşa kesmediği
Bir yuvayı nasıl bulurum diye kendime
Tek bir şey geldi aklıma
Ve yanıldığımı sanmıyorum asla
Kimse
Ama hiç kimse
Bir başına yapamaz burada.

Yalnız, yapayalnız
Kimse ama hiç kimse
Bir başına yapamaz burada.

Bazı parababaları vardır
Ama kıyamazlar paracıklarına
Cadılar gibi dolaşır kadınları
Çocukları söyler hazin şarkılar
Pahalı doktorlara giderler
Taştan kalplerine şifa aramaya.
Ama kimse
Hayır hayır, hiç kimse
Bir başına yapamaz burada.

Yalnız, yapayalnız
Kimse ama hiç kimse
Bir başına yapamaz burada.

Dikkatle dinlersen şimdi beni
Anlatacagım sana bildiklerimi
Fırtına bulutları toplanıyor
Rüzgar patladı patlayacak
Insanoğlu ızdırap içinde kıvranıyor
Ve işitiyorum, iniltileri duyulmakta
Çünkü kimse
Ama hiç kimse
Bir başına yapamaz burada.

Yalnız, yapayalnız
Kimse ama hiç kimse
Tek başına yapamaz burada.

TEMAS I

Kadın bir aşk öpücüğü diledi adamdan
ve sarmaş dolaş geceler.
Birbirlerine bağlandılar
ağaçların arasında
tam da kıyıcığında suların.

Yüzü delik deşik ay, hatırlattı kadına,
asırlar geçmiş sanki aradan
Yunanistan'ı, Parthenon'u
ve Kleopatra'nın saltanat kayığını
anlatmıştı adam.

Ayağını
okyanusun tuzlu sularına
soktu kadın, dizlerine kadar.

Adam Alexander Pope'tan,
Bernard Shaw'dan ve
Çavdar Tarlasında Çocuklar'dan bahsetti.

Sandaletleri suya kapıldı kadının,
ellerini kuruladı,
ıslak alnını sildi sonra.

Odasına doğru yürüdü ardından,
Gözlerindeki yaşı sildi
Sakınmadan söyledi annesine:
"Şunu öğrendim bütün anlattıklarından.
Bir başkasını seviyormuş
Benim sevdiğim adam."

TEMAS II

ADELE İÇİN

Delikanlı Öğrenci

Hiç değmedi onun yüzüne
kadim kitaplardan kalkan toz zerreleri,
ve kapkara, gösterişli pınarlar
onun genç cehaletinin
ötesinde bir yerde
mumyalanmış gibiydi.

Hanımefendi Öğretmen

O ise Firavun duvarlarına kazınan
güngörmüş mücadeleden
ve çölleşmiş rüyalarının
dehlizlerinde çınlayan
Yeniden Yapılanma Dönemi'nin
ızdıraplarından soz açıyordu.

HAYAL

Bana elini ver.

Bu şiir hırsının ötesinde
bir yer aç bana
hem seni götüreyim
hem de izleyeyim seni.

Bırak
dokunaklı sözcükler
ve aşkı yitirme sevdası
başkalarına
kalsın.

Sadece
Bana elini ver.

AFRİKA

Oylece uzanmıştı
şeker kamışı tadında
bitimsiz çöller gibi saçları
ayakları altından
göğüsleri dağ
iki Nil gibi gözyaşları.
Öylece uzanıyordu
Simsiyah yıllar boyunca.

Akça denizlerin ötesinden
kırağı beyazı ve soğuk
vahşi haydutlar
buz sarkıtları gibi saldırgan, küstah
alıp götürdüler gencecik kızlarını
sattılar güçlü oğullarını
O'nu İsa'ya mahkûm ettiler
kanını döktüler silahlarıyla.
Oylece uzanıyordu.

Şimdi ayağa kalkıyor
acısını anımsayarak
derin ve karşılıksız haykırışlarını
kaybettiklerini anımsayarak
hazinelerini, zenginliklerini
katledilmiş tarihini anımsayarak
yürüyor artık emin adımlarla
bir zamanlar öylece uzanmış olsa da.

AMERIKA

Vaat ettigi altın
toprakta kaldı

Adaletinin sınırları
açıkça tanımlanmadı

Bereketinin mahsulü
başaklar ve yemişler

Ne derin acıları dindirdi
ne de açlar doyabildiler

Gururlu beyannameler
yaprak gibi savrulmuş

Güneyine bir bakın
olümle dostluk kurmuş

Haykırıyor harcanmış asırlar
keşfedin bu ülkeyi

Soylu kitabelerini dikin
kimsenin reddedemeyeceği:

"Katletti parlak geleceğini
üç kuruş için harcadı

Tuzak kurdu evladına
sahte efsanelerle kandırdı"

Yalvarırım

Keşfedin bu ülkeyi.

MASAL

Hep korkardı erkeklerden,
gecenin getireceği
günah ve keyiflerden.
Ne zaman bir yatak gorse
şakırtılarla kapanırdı
kilitler aklında.

Kaslarını çattı
ve tıkadı o bakışla
anahtar deliğini.
Çaprazlama bir zincir
astı kapısına
ve kapattı zihnini.

Kemikleri bulundu
yaklaşık otuz yıl sonra
yerine bir otopark
yapmak için evini
yıktıklarında.

Otopsi raporu okundu:
ölüm sebebi şiddetli insansızlık.

MAHPUS

Cesurca süzülüyor
gün ışı
demir parmaklıklardan
ve zeminde titreşerek
dans ediyor
parıltılarla.
Kilidin,
anahtarların,
ökçelerin,
kurumuş kan lekeli
silahların
çınlamaları duyuluyor.
Cesurca süzülüyor
gün ışığı yine de.

Mahpushane
    kefaletname
sonra raylarla hürriyete.

Gri gardiyan adamlar
uğultu ve takırtıları
ve fasulyeyi
ve beton ölüm tabaklarını dagıtıyorlar.
Ve sonra soluk güneş
tokezliyor demir direklerin arasında
gri gardiyan adamların
yarattığı korkuyu azaltmak için.

Mapushane
    kefaletname
sonra raylarla hürriyete.

Karanlık gece.
Ben bizzat kendim
kayıp düşerim korkunun
kıvrımlarına ve tarihine.
Beni sırların derinliklerine çeker
ve sükunete ve çınlamalara ve
nefretin hatıralarına kapar kulaklarımı.
Ve sonra gece ve uyku
ve rüya.

Mapushane
    kefaletname
sonra raylarla hürriyete.

KADİM DENİZLERDE ÖLÜ ÇOCUKLAR

Tanrım,
senin yolunu gozlüyorum okyanuslarda
başımın üstünde alabildiğine
yükseliyor sular
Dalgalar, mısır tarlaları gibi
kabarıp alçalıyor
kara ayaklarımın etrafında.
Gokler kımıldıyor
yıldızlar yuvalar buluyor kendine
koyu çaresizlikler içinde.
Ben arıyorum hâlâ.
Seni hatırlıyor
ilk defa takdim edilen
salon kızlarının
soluk renkli bileklerindeki
zarif deniz kabukları.

Susturamamış senin sesini
yaşanmamış çocukluk
bile. Kulak
veriyorum. Fısıldıyorsun
su geçitlerinde.

Derin ağıtlar
iniltiler yükseliyor
denizin karnından
ve senin türkün
unutulmuş çayırların
yeşilini
ve tamtam seslerini
getiriyor bana. Palmiyelerin eğilişi
kadın gibi salınmalar
kara üzüm mavisi çocuklar,
kemikleriniz kadar
beyaz ve tertemiz
kumsallarda
gülüyorlar,
kadim suların
ayak ucunda.

Tanrım.
Yolunu gözlüyorum senin
bir balinanın
karnında.
Şimdi
senin kanın
maviye boyuyor
bizim
tarazlanmış
mezarlarımızın
üzerindeki dalga
köpüklerini.

Ayağa Kalkıyorum

(*And Still I Rise*)

(1978)

TAŞRALI ÇAPKIN

İç oynatan bir blues çalıyor
Çelik burunlu pabuçlar kıpırdanıyor
Kıvrılmış pantolonun paçası
Başlasın cumartesi gecesi dansı
Gidip kızılcık sodası içecek
Bulduğu ilk kızla dans edecek

HATIRLAYIŞ

PAUL İÇİN

Ellerin, hafifçe dokunuyor
saçlarımdaki
arı kovanına, tebessümün
yanaklarının
kıvrımında. Bundandır ki, üzerime
geliyorsun, coşup taşmaya
hazır istekle, o bilinmezlikler
kirletiyor zihnimi.

Kendini ve o sihri
geri çektiğinde sen,
gögüslerimin arasında
hüküm sürerken sadece aşkın kokusu,
o zaman işte, sadece o zaman,
varlığını doyumsuzca
içime çekiyorum.

HARIKA KADIN

Sırrımı merak eder güzel kadınlar.
Ne pek şirinim ne de manken gibi olçülerim var
Anlatmaya başlayınca da
Yalan söylediğimi sanırlar.
Derim ki sırrım,
Uzanabildiği yerdedir kollarımın
Kalçalarımın genişliğinde
Adımlarımın uzunluğunda
Dudaklarımın kıvrımında.
Bir kadınım ben
Harikayım
Harika kadın.
O benim işte.

Bir yere girerim
Olabildiğince kendimden emin
Ve erkekler
Donup kalırlar
Ya da diz çökerler önümde.
Kovan dolusu bal arısı
Dönenip durur çevremde.
Derim ki sırrım,
Gözlerimdeki alazda
Parıltısında dişlerimin
Belimin kıvrımında
Ve neşesinde yürümemin.
Bir kadınım ben
Harikayım
Harika kadın.
O benim işte.

Erkekler anlamak ister
Ne bulduklarını bende
Nasıl da çabalayıp dururlar
Ama dokunamazlar
Bende saklı gizeme.
Göstermek istediğim zaman bile
Göremiyoruz derler yine de.
Derim ki sırrım,
Sırtımın kavsinde
Güneşinde gülüşümün
Göğüslerimin salınışında
Soyluluğunda duruşumun.
Bir kadınım ben
Harikayım
Harika kadın.
O benim işte.

Anlıyorsunuz şimdi
Neden eğilmez başım.
Bağırıp çağırmam, tepinip durmam
Yuksek sesle de konuşmam.
Yanınızdan geçip gitsem bile
Gurur duymalısınız bundan.
Derim ki sırrım,
Topuklarımın tıkırtısında
Saçlarımın büklumünde
Ayalarında ellerimin
Ozenime ihtiyaç duyuşunuzda
Çünkü bir kadınım ben
Harikayım
Harika kadın.
O benim işte.

ERKEKLER

Gençliğimde, izlerdim
Perdelerin ardından
Sokakta erkeklerin
Bir aşağı bir yukarı
Yürüyüşünü. Ayyaş erkekleri, ihtiyar erkekleri.
Sustalı bıçak gibi delikanlıları.
Görürdüm onları. Erkekler
Hep bir yerlere giderler.
Bilirlerdi orada olduğumu. On beş
Yaşındaydım ve çıldırıyordum onlar için.
Penceremin altında dururlardı,
Omuzları bir genç kızın memeleri
Gibi dikti.
Ceketleri bellerine, kalçalarına vururdu.
Erkekler.

Zamanı gelince sizi avuçlarına
Alırlar, nazikçe, dünyanın
Görüp goreceği son ve kırılgan
Bir deniz kabuğuymuşsunuz gibi
Sonra sıkıştırırlar. Birazcık ama. İlk
Kavrayışları ne de güzeldir. Çarçabuk
Bir kucaklama. Yumuşak bir dokunuş
Savunmasızlığınıza. Sonra
Biraz daha. Ve acı başlar. Korkuya dokunanan
Bir tebessüm kopar içinizden. Nefes
Alamaz olunca
Zihniniz infilak eder, kuvvetle patlar, aniden,
Bir kibrit çopü gibi. Paramparça.
Ozsuyunuz,
Erkeklerin bacaklarından süzülür. Ayakkabıları lekelenir.
Hayat normale dönünce yeniden ve yerli yerine
Oturmaya başlarken yaşamaktan
Aldığınız tat,
Bedeniniz çarpar kapılarını. Sonsuza dek.
Işe yaramaz olur anahtarlar.

Sonra zihninizde boylu boyunca
Açılır pencereler. Orada, dalgalanan
Perdelerin ardında, erkekler yurür.
Akıllarında bir şeyler.
Bir yerlere giderler.
Ama bu defa, sadece
Durup izlersiniz.

Belki.

RED

Ey sevilen,
Başka hangi hayatlarda hangi diyarlarda
Görmüş olabilirim
Dudaklarını
Ellerini
O cesur, küstah
Kahkahanı.
Taparcasına seviyorum
Tatlı sınır tanımazlığını.
Tekrar karşılaşacağımız
Kesin mi sanki
Başka dünyaların takvimsiz
Geleceğinde.
Meydan okuyorum bedenimdeki telaşa.
Bana bir daha
Buluşacağımızı vaat etmezsen
Tenezzül etmeyeceğim
Ölmeye de.

SADECE BİR ZAMAN

Dudaklarında o kaygısız tebessümle
Nasıl da yürürdün
Ne çok severdim söylediklerini dinlemeyi
Ve sevmiştim
Sen yapan ne varsa seni.

Sen benim ilk aşkımdın
Tazeydin baharda şafaklar gibi
Hayalini kurdugum
Her şeydin belki
Dudagıma şarkılar getirirdin.

Anılardan söz etmeyi sevmiyorum
Bana göre değil eskiye bağlanıp kalmak
Gözyaşı dokmem
Geçip giden yıllar için
Ama sorarsan kalbimden geçeni
En değerli mücevherimdin sen benim
Ne çok severdim seni parıldarken görmeyi
Ah ne eşsiz bir kızdın sen.
Ve benimdin, bana aittin.
Bir zaman.
Bir zaman.
Sadece bir zaman.

CANKI DANSI

Omuzlar çökmuş
Ağır yükü altında aşırı dozun.
Eroin tüketmiş her yerini
Sürükleniyor kollar.

O bildik sihri yitip gitmiş,
Erimiş dizkapakları.
Ne eğilebiliyor
Ne de dönebiliyor geriye.

Çürümüş diş etlerinde sallanıyor dişler.
Feri sönmüş, pörtlemiş gözleri
Yüzüyor irin içinde.

Kafa gitmiş,
Silinmiş o eski güzel hedeflerin haritası,
Kolelik yıllarından önceki istikamet
Kaybolmuş iğne izlerinin altında.

Eve giden yollarda
Darmadağın olmuş hayaller,
Gafil korkular
Sarıp kuşatmış onu.
Göğsüne karabasan gibi çöküyor intikam duygusu
Tatlı bir ölüm macerasıdır içindeki.

Daha ne kadar
Dans eder bu canki?

YAŞAM DERSİ

İşte ölüyorum bir kez daha.
Çatlıyor damarlarım, uyuyan çocukların
Minicik avuçları gibi
Açılıyor.
Eski mezarların anıları,
Etin çürüyüşü, kurtlanan beden
Alıkoyamıyor beni
Meydan okumaktan. Geçen yıllar
Ve kaçınılmaz bozgunlar
Yaşıyor derin çizgilerinde
Yüzümün.
Gözlerimin ferini alıyorlar, ben
Ölüyorum bir kez daha.
Yaşamayı bu denli sevdiğim için.

YEŞİL KART ANNESİNİN ŞARKISI

Kolları kocaman üçgenler çiziyor,
Sıkılı duruyor tombul elleri kat kat kalçalarının üstünde
Fasulyeye talim etmekten ve şişkoluktan
Yıllardır işe yaramaz olmuş kemikleri
Gerdanı titriyor, başa kakıla kakıla
Kabak tadı vermiş
Suçlamalardan. Çocukları oyuncak nedir görmemiş
Karanlık eşiklerde, çatı aralarında
Koşturup durmak oyun diye bildikleri,
Başkasının malına hınzırca el uzatmak
Yapıp ettikleri.

Bedenini satamayacak kadar şişman,
Bir işte tutunamayacak kadar ofkeli,
Rüyalarında şans işareti arıyor
Yürüyor çıplak elleriyle
Memurların inlerine
Payına düşen için.
"Sadaka değil bu.
Hakkımı alıyorum."

ŞARKICI SÖYLEMEYECEK ŞARKISINI

A. L. İÇİN

Bütun hayır duaları edildi. Vaat edilmedi,
cinsiyetsizliklerinin ardında
bayağı yalanlarla kanat çırpan
el değmemiş meleklerin bize geleceği. Borazanlar
yüceltmiyor uydurulmuş soylentilerin
kehanetlerini.
Uyumlu sesler yine de
taşlaşmış hançeresinde kalakaldı onun. Keşfedilmemiş
notalar bekliyor suskun dilinde.

Dolgun dudakları
somurtuyor. Mor gece kuşları
dinlenmek için sokulmuş yanına.
Ağzı mühürlenmiş, sessiz.
Tınılar uzanamıyor bu
kızıla çalan duvarların ardına.

Şarkıcı çok geç, yapayalnız
geldi buraya.

KADIN IŞI

Çocuklarım var bakılacak
Elbiseler yamalanacak
Yerleri paspaslamalıyım
Sonra çarşıya çıkmalıyım
Kızartmam lazım tavukları
Değiştirmeliyim bebeğin altını
Elime bakan boğazları doyuracağım
Bahçede otları yolacağım
Elbette gomlekler ütülenecek
Yavrulara üst baş giydirilecek
Kamışların hasat zamanı geldi
Temizlemem de gerekli kulübemi
Daha gidip bakacağım hastalara
Pamukları toplayacağım ondan sonra.

Ustume doğ gün ışığı
Yağ yağmur üstume
Sakince gel çıy damlası
Alnımı serinlet yine.

Kasırga, al beni buradan
Deli rüzgârlarınla senin
Bırak süzuleyim goklerde
Ve tazeleyeyim kendimi yine.

Sakince dökül kar tanesi
Beyaz, soğuk öpücüklerinle
Ort üzerimi ve bırak
Biraz dinleneyim bu gece.

Ey gün, yağmur, bel vermiş gokler
Dağ, deniz, yaprak ey taş
Ey yıldız ışıltısı, ay parıltısı...
Sizden başka kimim var benim.

GEZGİN

Sapa yollar ve mazi
Ve bir başına geçen uzun geceler
Gün ışığı ve dalgaları denizin
Ve yıldız ve taş

Yapayalnız ve arkadaşsız
Sığınacak evim bile yok
Işte işkencem benim
Bir başına geçen uzun gecelerim

KARDEŞ

BAILEY İÇİN

Kandan kızıl halkalarla ve yalnızlıktan
Sımsıkı sarılmıştık birbirimize ilk kar
Düşmeden önce, bırakmadan once
Çamurlu ırmaklar bulutlarını bakir
Ormanların üstüne, kara veya mavi
Derili insanoğlu çırçıplak koşmadan
Önce sıcacık kucağına
Belkıs'ın, Havva'nın, Lilith'in.
Ben kızkardeşindim senin.

Birbirine benzemeyenleri kardeş
Kalıbına sokmaya zorladın beni
Hiç borçlanmadıkları, asla
Odeyemeyecekleri bedelleri dayatarak.

Ölümüne savaştın, yok oluşta gizli
Yeniden doğuşun tohumlarını
Düşünerek. Haklısın belki.

Hatırlayacağım güneyin ormanlarında
Sessiz yürüyüşlerimizi
Alçak sesle uzun
Konuşmalarımızı, büyüklerin
Çokça meraklı kulaklarında saklınarak.

Haklısın belki.
Dehşetin ve kanlı çığlıkların
Toprağından ağır ağır dönüşün
Hızlandırıyor kalbimin atışını.

Yeniden duyuyorum çocuk
Kahkalarını ve uçuşuyor
Ateşböcekleri, usulca parlıyorlar
Alacakaranlığında Arkansas'ın.

AYAĞA KALKIYORUM

Beni tarihe kaydedebilirsiniz
Acı sozlerinizle, yalanlarınızla,
Beni yerin dibine, çirkefe batırabilirsiniz
Ama uçuşan toz gibi
Ben yine ayağa kalkacagım.

Hırçın ozgüvenim üzüyor mu sizi?
Hangi sıkıntıyla kaçıyor rahatınız?
Biliyorum, çünkü oturma odamda keşfettiğim
Petrolü çıkarır gibi yürüyorum.

Aylar gibi ve güneşler
Mutlaklığı gibi medcezirin
Goğeren umutlar gibi
Ben yine ayaga kalkacagım.

Mahvoldugumu gormek mi istemiştiniz?
Boynum egik ve gözlerim yerde?
Iç burkan feryatların dermansız bıraktıgı
Gozyaşları gibi düşen omuzlarımla?

Boyle gururlu duruşum incitiyor mu sizi?
Neden kederleniyorsunuz bu kadar?
Biliyorum, çünkü arka bahçemdeki altın madenini
Kazıyormuş gibi gülüyorum.

Beni sözlerinizle vurabilirsiniz,
Gozlerinizle yaralayabilirsiniz beni,
Nefretinizle beni öldürebilirsiniz
Ama hava gibi, su gibi
    Ben yine ayağa kalkacağım.

Cazibem dert mi oluyor içinize?
Baldırlarımın birleştiği yerde
Elmaslar varmış gibi dans etmem mi
Şaşırtıyor sizi?

Kulübesinden çıkarak utanan tarihin
Ayağa kalkıyorum
Acıda kök salmış bir geçmişten gelerek
Ayağa kalkıyorum
Yükselen ve uçsuz bucaksız bir kara ummanım ben
Kaynayıp kabarıyorum, dayanıyorum cezirde medde

Korku ve dehşet gecelerini bırakarak geride
Ayağa kalkıyorum
Harikulade aydınlıktaki şafaklara doğru
Ayağa kalkıyorum
Beraberimde atalarımdan yadigâr armağanlar
Umudu ve hayaliyim ben kölelerin.
Ayağa kalkıyorum
Ayağa kalkıyorum
Ayağa kalkıyorum.

Niçin Şarkı Söylemiyorsun Shaker

(*Shaker, Why Don't You Sing*)

(1983)

NEW YORK'TA UYANMAK

Perdeler direniyor
rüzgara,
çocuklar uykularında
meleklerle değiş tokuş
ediyor düşlerini. Tüm şehir
sürüklüyor kendini metro
istasyonlarında ve
ben bir tehlike işaretine, bir
savaş soylentisine uyanıyorum,
upuzun uzanıyorum şafağa kadar,
ne hâlimi soran var ne de merak edenim.

İYİ BİR KADININ ACISI

Acı bir türküdür belki sürdüğün hayat
Ya da gecelerini bir başına
Geçirmendir yatakta.
Ama benim bildiğim kadarıyla
O zalim türküler,
Iz sürerler kaplan misali
Kemiklerini kırarlar adamın,

Daragacında sarkarlar
Ip gibi bazen,
Belki lanet ederim
Tüm soyuma ben,

Acı yapışır diline
Durmadan yakar,
Bir aşk ilahisi
Söylenmeden susar,

Kuzeye yönelir nehirler
Ama biter Güney'de,
Cenaze nağmesi gibidir
Hem de donerken eve.

Bilmeceler türküdür
Can yakar hep türküler
Bu kadardır bildiğim
Türküler bitmez sürer.

BİR GEORGİA ŞARKISI

İçimiz doluyor Güney şehirlerinin rayihasıyla,
Geberesiye haşlanmış tuzlu domuz,
Manolyaların tatlı akşam keskinliği
Ve taze terin o muthiş yeşil kokusu.
Güneyin tarlalarında,
Uzaktan uzağa dans eden
Koşturan ayak seslerinin,
Acı şarkıların
Valslerin, çığlıkların ve
Salon danslarının akıcı tınıları
Dalga dalga süzülüyor
Bereketli Georgia topraklarında.

Bana bir ninni söyle, Savannah.

Saatler geçmek bilmiyor Tara'nın evinde ve
Toza batmış zambaklardan süzülüyor
Dayanılmaz bir hüzün.

O güzel günlerimizi unutma, Susannah.

Ah, kan kırmızısı toprak,
Hâlâ ıslak asırlık
Günahlar yuzünden ve Abenaa
Melez türküleri söylüyor
Macon'a.
Biz, kış akşamları ve
Benzi solmuş ay
Ve çoban ateşlerinin çıtırtılarıyla
Oylece kalırız büyulenmiş nice
Zamandır.

Bizim için ağla, Augusta.

Bizi sarsıp kendimize getirecek
Bir rüzgâr lazım bize, ihanete ugramış
Aşkın kalbimizi birdenbire
Susturması gibi.
Kaybolmuş dokunuşları,
Gozümüzün önündeki aşkın
Ne dudaklar güzel öpüşler vaat ediyor
Ne de olup biteni gorebiliyor
Melezlerin gozleri.

Bize yeni düşler için cesaret ver, Columbus.

Dipdiri yeni bir ay,
Bir kış gecesi ve dingin,
Endişesiz, öylece
Akıp giden
Huzur
Tek ihtiyacımız.

Ey Atlanta ey esrarlı ve
Yitik şehir.

Yeni bir şarkı soyle bizim için. Güneydeki
Huzurun şarkısını.

KURTULUŞ

DUGALD İÇİN

Nihayet varılmış
son bir aşk,
kırpmalı kanatlarımızı,
yasaklamalı yeniden uçmayı.

Fakat ben, şimdi
darmadağınığım, kafam karışık
havalanıyorum
hızlanıyorum ışığa doğru.

KAFESTEKİ KUŞ

Özgür bir kuş atılır
terkine rüzgârın
ve süzülür akıntıyla beraber
sonuna kadar
ve daldırır kanatlarını
gün rengi ışığına güneşin
ve sahiplenmek ister
cesaretle gökleri.

Fakat daracık kafesinde
durup dolanan bir kuş
görebilir mi hiç
gazap parmaklıklarının ötesini
kanatları yolunmuştur
ve zincirlidir ayakları
bundandır şarkı söylemek için
gırtlağını hazırlaması.

Söyler şarkısını
kafesteki kuş
sesi bilinmezliğin
korkusuyla titrer
o kadar çok ister ki
duyulur uzak tepelerden
kafesteki kuşun
özgürlük şarkısı.

Ozgür kuş başka bir meltemi kovalar
ve güçlü rüzgârlarla süzülür arasından hışırdayan
[ağaçların
ve iştah açan yiyecekler onu bekler şafak gülümserken
[çimenlikte
ve ilan eder kendisine ait olduğunu göklerin.

Fakat kafesteki kuş mezarını bekler hayallerin
bir kâbus çığlığına ses olur gölgesi
kanatları yolunmuştur ve zincirlidir ayakları
bundandır şarkı soylemek için gırtlağını hazırlaması.

Söyler şarkısını
kafesteki kuş
sesi bilinmezliğin
korkusuyla titrer
o kadar çok ister ki
duyulur uzak tepelerden
kafesteki kuşun
özgürlük şarkısı.

İLAN

Kampanayı çal,
yemeği hazırla,
gümüş madalyonu as boynuna.
Ev sahibi kapıyı çalıyor
Kirayı hazırladım, vereceğim az sonra.

Işıkları söndür,
nefesini tut,
yüreğimi al avuçlarına.
İki hafta oldu işte kovulalı
Kira vakti geldi çattı kapıya.

UYKUSUZ

Bazı geceler kendini
naza çeker uyku,
uzak durur ve oralı olmaz çağrılara.
Onu yanıma çekmek için
yaptığım bütün hileler
yaralanmış gurur gibi anlamsızdır
ve daha çok ızdırap verir bana.

Kıpırdamayacağım

(*I Shall Not Be Moved*)

(1990)

EMEKÇİNİN ŞARKISI

Şilepler ilerler
denizlerde
    benim sayemde
    benim sayemde
Trenler koşturur
raylar üstünde niçin
    omuz verdiğim için
    omuz verdiğim için
    Heyya heyya hey
    Heyya heyya hey

Arabalar ulaşır
korkunç hızlara
    ben varım orada
    ben varım orada
Vız gelir uçaklara
dağlar denizler
ellerim yeter
ellerim yeter
    Heyya heyya hey
    Heyya heyya hey

Erkenden uyanırım
işler fabrikalar
Olesiye çalışırım
Hayat durmaz akar
Bir şey daha var bende, bir şey daha var bende
Büyümekte, yaklaşmakta, gelmekte...
Heyya hey
Heyya hey
Heyya hey

INSANLIK AİLESI

Apaçık farklarıyla
tanıyorum insanlık ailesini.
Kimimiz pek ciddiyiz,
kimimiz hep neşeli.

Şaşmaz bir bilgelikle yaşadığını
ilan eder kimi,
oteki iddia eder, gerçekten
yaşadığını gerçek gerçekligi.

Ten renklerimizin farklılığı
şaşırtır, afallatır, memnun eder belki,
kahverengi ve pembe ve bej ve mor,
taba ve beyaz ve mavi.

Yedi denizde yelken açtım
ve ugradım her limana,
tüm harikalarını gordüm dünyanın
gormedim başkasının aynısı bir insan daha.

On bin kadın tanıdım
Jane ve Mary Jane'di adları,
fakat daha rastlamadım
hiç yoktu birbirinin aynısı.

İkizler dahi farklıdır
çehreleri benzese de,
yan yana uzanan sevgiler vardır
aynı şeyi düşünmezler yine de.

Sevip de kaybedince Çin'de
ağlarız İngiltere kırlarında,
gülünce ve üzülünce Gine'de
serpiliriz İspanya kıyılarında.

Fin ulkesinde başarı ararız
doğarız ve ölürüz Meyn'de,
çok az farkımız var aslında
çok benziyoruz birbirimize.

Her turün ve her tipin
farklarını gördüm, anladım
benziyoruz birbirimize
benzemediğimizden çok dostlarım.

Benziyoruz birbirimize
benzemediğimizden çok dostlarım.

Benziyoruz birbirimize
benzemediğimizden çok dostlarım.

AŞK BU MU?

Ebeler ve darmadağın olmuş çarşaflar
bilirler dogurmanın nasıl da zor olduğunu
ve olümun bayagılıgını
ve yaşamın sınanma anlamına geldigini.

Neden yıldızlar arasında rivayetler
gibi fısıldaşarak gezip duruyoruz?
Bir boyut mu yitirdik yoksa?
Yoksa aşk bu mu?

EKMEK TEKNEM VE BEN

Limanda çalışıyorum bir işim var.
Uç gun haftada zor degil o kadar.
Kiramı zamanında oder, ekmegimi alır
ve biraz da azık işte.
Karım da çalışıyor elbette.

Uç evladım var hepsi okulda,
elbise isterler pabuç sorarlar,
verebilirsem istediklerini
sokaklardan uzak dururlar.
Efendi çocuklardır aslında.

Hayatım ne ilginç ne de o kadar hazin.
Çok daha beterleri var etrafımda.
Ihtiyacım da zaten yok
yabancıların acıyan bakışlarına.
Ben istemem siz saklayın onu

başkalarına.

NUR YAGMURU

Bir nur yagmuru başlar
Haçımızın ustune
kimsesizligin agıdını
ağlarken biz
nefret ki
    boynumuza asılı
    ve ayaklarımızın altında
    serili taşın safrasıdır.
Ipekten giysiler
    dokuduk
    ve giydirdik çıplaklıgımızı
    kaba kumaşla.
Bu karanlık dünyanın
    toprağında
    surünerek başladık
    ve yükseldik
    bulutların arasından
    kuşların da ötesine
    ve yolumuzu uğratmadan nefrete
    çaresizlige
    kardeşlerimize şeref, kız kardeşlerimize neşe
    [getirdik.
Kendi yarınlarımızdan
    beslense de korkular
    büyüyeceğiz onların rağmına.
Boy vereceğiz.

BÜYUK ANNELERİMİZ

Çırçıplak uzandı ıslak toprağa,
sazların hışırtısı
yaprakların fısıltısı ve
av kopeklerinin uluyan arzusu ve
avcıların altüst ettiği dalların gürültüsü arasında.

Mırıldandı, hürriyete doğru başını kaldırarak
kıpırdamam, kıpırdamayacağım.

Çocuklarını topladı,
gözyaşları kara yanaklarından yağ gibi kayıyor,
çocuk gözleri deliliğin sabahlarını ikna etmek ister gibi.
Anacığım, Sahip yoksa yarın
seni satacak mı bizden uzağa?

Daha az konuşup
Daha çok yurümezseniz
Evet.
Efendi Sahip
beni bütün buyruklardan azat etmezse.
Evet.
Ve ömurleriniz
hiçbir zaman bana ait olmadı zaten,
İdam edilecek masumların katledildigi siyaset
[meydanında.
Kalbime ve sozlerime kulak verip
Benimle birlikte soylemezseniz eger,

kıpırdamayacağım.

Virginia'nın tütün tarlalarından
Kuyruklu bir piyanonun kıvrımına yaslanan,
Arkansas yolları boyunca,
Georgia'nın kızıl tepelerinde,
zincirlenmiş ellerinin ayalarına doğru,
haykırarak lanet okudu kara kaderine,
Mahvetmek istediniz beni,
Ondandır her gun can vermem yeniden,

kıpırdamayacağım.

Tüm dünyası nedir ki onun
en sonunda agaçlardan ayaklarına dokülen,
her seferinde yeni bir sesle çığlığa donüşen
bir siyah bedenden başka,
Tüm geçmişim bir mağlubiyeti hızlandırıyor,
el koyuyor aşkımdan dogan mutluluğa,
ve hak tanımazlık mahkûm ediyor beni yatağına,

yine de kıpırdamamalıyım.

Tarihin ruzgarında fırıl fırıl donen şeritler gibi,
kendisine verilen isimleri de duyuyordu:
gündüz feneri, zenci orospu, sığır,
analık, mal, yaratık, maymun, şebek,
kahpe, yelloz, eşya, şey.
Dedi ki:
Ben kendimce var olduktan sonra bu dünyada
sığmaz benim tarifim sizin dilinize,

ve kıpırdamam, kıpırdamayacagım.

Hiçbir melek kanatlarını germedi,
evladının başı üstüne, onları korumak için,
hayatlarının keşmekeşi üzerinde
kanat çırpmadı ve estirmedi akıl rüzgârlarını.
Taze yaban otları gibi surgün verdiler
ama ne koruyabildi onları serpilip göğerirken
cehaletin bileyli hançerinden
ne de anlamlı şekiller verebildi onları budayarak.
Onları uzaklara gönderdi, yer altından, yer üstünden
gittiler, at arabalarında ve
yalın ayak.
Yine de
Öğretin öğrenince
verin alınca, dedi.
Ve bana gelince,

kıpırdamamalıyım.

Ummanlarda doğrulup toprağı aradı.
Yüzünü görmek istedi Tanrı'nın
Emindi
sunaklarda görevini tastamam yaptığından,
bundandır iman ortülerine bürünmesi
ama mabetlerin kapısında belirdiğinde
hiç kimse buyur etmedi onu.
Siyah Büyük Anneyi. Yine de
Girdi içeri.

Tüm soluğuyla,
tüm günahlarıyla haykırdı.
Hiç kimse, hayır, hiç ama hiç kimse
cesaret etmesin beni
Tanrı'dan mahrum bırakmaya.
Tek başıma ileri atılacağım ve
on binlerce çıkacağım onun karşısına.

Sağ yanımdaki Ilah
yönlendiriyor beni Hürriyet kapısını
sonsuza dek açık tutabilmem için.
Sol yanımdaki Kutsal Ruh beni
durmaksızın, hakkın obasına
ve hürlerin çadırlarına yonlendiriyor.
Bu anne çehresi, bu limon sarısı, bu erik moru,
bu bal rengi yuzü ekşimiş ve altüst olmuş
bütün o seneler boyunca.
O Belkıs ve Sojourner,
Harriet ve Zora
Mary Bethune ve Angela ve
Annie'den Zenobia'ya kadar.

Kürtaj kliniginin önünde duruyor,
tercih şansı olmadığına
lanet ederek.
Sosyal yardım kuyruğunda bekliyor,
acınası sadakanın karşısında küçülerek.
Minberlerden takdir goruyor,
korunuyor,
kimsenin bilmediği sırlarla.
Ameliyathanelerde koruyor
hayatı.
Koroda Tanrı'yı
tutuyor hançeresinde.
Issız sokak başlarında,
bedenini satıyor.
Ve seviyor sınıflarında
dersini anlayan çocukları.

Tam ortasında dünya sahnesinin
sevdiklerine ve onu sevenlere
düşmanlarına ve iftiracılara
şu şarkıyı soylüyor:
Anlaşılsam da kandırılsam da,
cahil olsam da bilgiç olsam da,
bir kenara koyun korkularınızı
yoksa tamam olamayacağım.

İşte bu yüzden
kıpırdamayacağım.

YEDI KADININ YEDI KUTSAL GÜVENCESİ

1

Hakkımda bir şey soyleyeyim,
ufak tefek biriyim,
ama kendime birini bulurum
nereye gidersem gideyim.

2

Bana fasulye sırığı derler
upuzun olduğumdandır.
Erkekler beni görünce,
Düşeceklerini sanır.

3

Şebnem gibi tazeyim
gencim ben sabah gibi.
Elbet beni severler
sevsene sen de beni.

4

Yag gibiyim şişmanım
tatlıyım hem şekerden.
Sallanınca geçilmez
iç çeken erkeklerden.

5

Ufacıgım sıskayım,
bal gibiyim tatlıyım.
Beni almak isterler
"Bi' kahve içelim" derler.

6

Kırkımı geçince ben
bıraktım rol yapmayı,
zira sever erkekler
akıllı kadınları.

7

Elli beş çok iyidir,
elli dokuzum şimdi,
zira erkeklerin de
dinlenmesi gerekli.

MİSSOURİ'MDEYKEN

Missouri'mdeyken
Kaba bir adam tanımıştım
Sert bir adamdı
Soğuk bir adam
Yaralıyordu hatta oldürüyordu beni
Buz gibi bir adamdı
Katı bir adam
Bir adam.

Herhalde bundandır, ben de hiçbir zaman
Tatlı bir adamla tanışamayacağımı sandım
Kibar bir adamla
Hakikatli bir adam
Karanlıktayken bile güven veren bir adamla
Emin bir adam
Bir adam.

Ama Jackson Mississippi'de iyi adamlar var
Kuvvetli adamlar
Siyah adamlar
Bir orduymuş gibi yürüyen tatlı adamlar
Koyu renkli adamlar
O adamlar.

Oberlin Ohio'da, candan adamlar vardı
Evet adamlar
Adil adamlar
Elini uzatan, can veren sıcak adamlar
Iyi adamlardı
O adamlar.

Artık biliyorum ki iyi ve kotü adamlar var
Kimi hakikatli adam
Kimi acımasız adam
Siz kadınlar, kendi adamınızı aramaya devam edin
En iyi adamı
Size göre olanı
O adamı.

DIYORLAR Kİ

Biri merak edip diyor ki bana
güçlü kuvvetli bir kız benim gibi
başvurup normal bir işe
neden maaşlı çalışmaz ki.
Ona ögretmek istiyorum ben de
hiçbir boşluk bırakmadan
Küçuk insanlar bile yaşayamaz
adam gibi para kazanmadan.

Biri merak edip diyor ki bana
neden seni hafta boyu bekliyormuşum.
Ama kifayetsiz kalıyor kelimelerim
bana neler yaptığını anlatmaya.
Suların sellerin akışı var senin yürüyüşünde
bunu anlatıyorum ona
bilmecelerimi çozerken
kılını bile kıpırdatmaz diyorum hatta.

ULU AGAÇLAR DEVRILDİGİ ZAMAN

Ulu agaçlar devrildigi zaman,
uzak tepelerde ürperir kayalar,
boy atmış otların arasına
pusar aslanlar,
ve filler bile güvenli bir yere
ağır agır yürümeye başlar.

Ulu ağaçlar devrildigi zaman
ormanlarda,
ufarak yaratıklar sessizlige çekilir,
duyuları siner
korkunun golgesinde.

Ulu insanlar öldüğü zaman,
hafifler etrafımızdaki hava
çoraklaşır, seyrelir.
Tökezler nefesimiz.
Gözlerimiz ansızın görmeye başlar
acıtan gerçekleri.
Hafızamız birden keskinleşir,
sorgular,
kemirir söylenmemiş tatlı sözleri,
vaat eder
hiç yürünmemiş yolları.

Ulu insanlar ölür ve
onlara mecbur hakikatimiz
veda eder bize.
Büzülür, kurur
onların şefkatine muhtaç
ruhlarımız.
Eksilir,
onların aydınlığıyla
biçimlenen ve aydınlanan bilincimiz.
Bu kadar hiddetlenmemişizdir hiç,
tarifsiz cehaletine mahkûm edilinceye değin
karanlık ve soğuk mağaraların.

Ulu insanlar öldüğü zaman,
az sonra huzur çiçeklenmeye başlar
ağır ağır ve hiç kural tanımadan.
Sakinleştirici bir titreşimle
dolar bütün boşluklar.
Duyularımız yenilenir,
eskisi gibi olmaz asla
ve fısıldarlar kulağımıza.
Onlar bu dünyada yaşadılar.
Yaşadılar. Biz... Daha güzel
olabiliriz. Yaşadığı için onlar.

Sabahın Nabzında

(*On the Pulse of Morning*)

(1993)

SABAHIN NABZINDA

Taş, Irmak, Ağaç
O yitip gitmiş canlılara kucak açar
İzini taşır mamutların,
Dinozorların, kısacık omürlerinden
Bu dünya denen gezegende
Kupkuru yadigarlar kalmış,
Silinmiş, telaşlı kıyametlerinin alametleri
Asırların ve toz bulutlarının kasvetinde.

Ama bugün haykırır o Taş, apaçık ve yumruk gibi,
Gelin ve doğrulun benim üzerimde
Donün yüzünüzü uzak kaderinize,
Fakat bir sığınak aramayın golgemde benim,
Saklanacak hiçbir yer bulamayacaksınız orada.

Siz neredeyse melekler kadar kıymetli
Yaratılmadınız mı,
Sinip kalmışsınız o çürüten karanlıklarda
Uzanmışsınız koynunda cehaletin,
Kıyımları çağırır ağzınız,
Saçar silahlanmış sözleri.

Bugün haykırır yüzümüze o Taş,
Doğrulabilirsiniz uzerimde benim,
Fakat gizlemeyin sakın yüzünüzü.

Her koşesinde dünyanın,
Enfes bir türkü söylüyor Irmak. Çağırıyor,
Kıyıcığında dinlenmemiz için.

Her biriniz, hudutlarla çevrili ülkeler,
Ne kadar narin olsanız da gururlusunuz,
Yine de bitimsiz, haşin kuşatmalar altındasınız.
Çıkar uğruna giriştiğiniz tüm o savaşlar
Yıkımların getirdiği mecburiyetlerden
Başka bir şey bırakmıyor geriye.
Ve göğsüme kadar yükseliyor süprüntü selleri.
Irmak boylarına çağırıyorum yine de sizi,
Eğer ezber etmeyecekseniz savaşmayı bir daha.

Gelin, barışa bürünün,
Ve ben söyleyeyim
Taşla, Ağaçla bir olduğum zaman
Yaradanın bana bahşettiği türküleri.
Alın çatınızı dağlamadan önce karamsarlığınız
Nasıl da biliyordunuz kara cahil olduğunuzu.
Irmak söylerdi ve yine soyler turküsünü.

Türkü söyleyen Irmaga ve bilge Taşa
Eşlik etmek için can atıyorlar.
Bunu söylüyor Asyalılar, Latin Amerikalılar, Yahudiler,
Afrikalılar, Amerikan yerlileri, Siyular
Bunu söylüyor Katolikler, Müslümanlar, Fransızlar,
|Yunanlar,
İrlandalılar, Hahamlar, Rahipler, Imamlar,
Bunu söylüyor Eşcinseller, Heteroseksüeller, Vaizler,
seçkinler, evsizler, Ogretmenler.
Duyuyorlar. Hepsi duyuyor
Ağacın sözlerini.

İlk agacın ve sonuncunun insanogluna
Seslenişini dinliyorlar bugün.
Gelin bana,
İşte buraya, kıyısına Irmağın.
Burada kok salın kıyısında Irmagın.

Her biriniz, goçüp gitmiş bir seyyahın neslisiniz,
Ödendi hesabınız.
Siz, ilk ismimi veren sizsiniz bana, siz,
Pavniler, Apaçiler, İrakualar, siz,
Çeroki halkı, benimle huzura erdiniz,
sonra sürüldünüz kanayan ayaklarınızla,
Terk ettiniz beni, gözünü kâr hırsı bürümüş,
Doymak bilmez altın heveslisinin ellerine.

Siz, Türkler, Araplar, Isveçliler,
Almanlar, Eskimolar, Iskoçlar,
Siz İtalyanlar, Macarlar, Polonyalılar,
Siz Aşantileri Gine'nin, Nijerya'nın Yorubaları, Kruları
[Liberya'nın
Satılan, çalınan ve düşler için dua ederken
Bir kâbusa uyananlar.

İşte buraya, yanı başıma kök salın.
Ben Irmağın diktiği o Ağacım,
Hiç kimse yerimden söküp alamaz beni.
Ben Taşım, Ben Irmağım, Ben Ağacım,
Sizinim, tüm harçlarınız ödendi.
Duşürmeyin yüzünüzü, delicesine bekliyordunuz
Sizin için ışıyan bu sabahı.
Canınıza okumuş olsa da tarih
Silinemez artık, elverir ki cesaretle
Karşılayın onu, bir daha yaşanmasın acılar da.

Sizin için söküyor şafak,
Açın gozlerinizi.
Yeniden can verin
Düşlere.

Kadınlar, çocuklar, erkekler,
Alın onu avuçlarınıza,
En gizli ihtiyacınızın biçimini
Verin ona. Bir heykel yapın ondan
Ve sunun tum insanlara.
Mühür vurmayın kalbinize.
Yeni bir şanstır
Her yeni saat
Yeni merhabalar için.
Baş egmeyin ebediyen korkulara,
Kaldırıp atın bütün o barbarlıklara rağmen
Yabanıllığın prangalarını.

Ufuk serilmiş önünüze,
Değişim için yepyeni
Adımlar atın diye.
İşte burada, bu güzel günün nabzında,
Üzerimden, Taş, Irmak, Ağaç ve yurdunuza doğru,
Yukarıya ve ileriye bakmak için toplayın cesaretinizi.
Midas'a da yer var dilenciye de.
Mamutlara da yer vardı sana da.

Işte burada, bu yeni günün nabzında
Kıvancını hissedin yukarı ve ileri bakmanın
Ve kız kardeşinizin gözlerine
Ve erkek kardeşinizin yüzüne
Yurdunuza bakın,
Sonra sadece
Evet sadece
Umutla dopdolu,
Günaydın deyin.

Notlar

Mavi Sakal

Bleubeard, La Barbe bleue. Fransız kökenli ve Avrupa'ya yayılmış bir halk hikâyesi. Benzerlerine Doğu masallarında da rastlanan bir tipleme olan Mavi Sakal, adını korkunç sakallarından alan bir soyludur. Son evliliğini yaptığı genç kadın, Mavi Sakal'ın şatosundaki korkunç gerçeği fark eder. Mavi Sakal'ın kendisinden önceki karıları öldürülmüş ve cesetleri şatonun bir odasında gizlenmektedir.

Hâcer

Âcer, Hagar. Yahudilik ve İslamiyet'te adı geçen tarihî, dinî bir kadın figür. Semavi dinlerin peygamberleri İbrahim'in karısı, İsmail'in annesidir. Aslen Habeşistanlı bir köledir. Siyah halkla bağlantılarını belirginleştirmek isteyen siyah feminist hareket, Hacer'i sık sık anar. Hacer günümüzde genellikle "güç, canlılık ve yetenek" gibi niteliklerle özdeşleştirilmektedir. Ayrıca İslam kaynakları Hâcer'i tarihsel Arap kimliğinin kurucusu, annesi saymaktadır.

Belkıs

Sheba, Queen of Sheba. Semavi dinlerin kutsal kitapları, Doğu mitolojileri ve halk söylenlerinde çok önemli bir yeri olan siyahi kraliçe (Saba Melikesi). Tarihsel varlığından kuşku duyulsa da Habeşistan, Arap yarımadası (özellikle Yemen), Mısır hatta tüm kuzey Afrika'ya yayılan ve iç içe geçmiş, takibi zorlaşmış efsane ve dinsel mitlerin odağındadır. İlk siyahi kraliçelerden sayılmaktadır. Süleyman'la olan ilişkisi sayısız sanat eserine ilham vermiştir. Özellikle siyah güzelliği, zenginlik ve güçle ilişkilendirilir. Belkıs'a doğaüstü, mistik güçler atfeden folklorik kaynaklar da bulunmaktadır.

Vesey

Denmark Vesey. 18. yüzyılın sonlarında doğan, 19. yüzyılın başlarında asılarak öldürülen isyancı siyah lider. 20 yıl kölelikten sonra -bazı kaynaklara göre bir çekiliş vasıtasıyla- özgürlüğüne kavuşan Vesey, Güney Karolayna'da patlak veren Amerika tarihinin en büyük köle isyanlarından birinin lideri olmakla suçlanmış ve öldürulmuştur. Vesey'in önculük ettiği isyan, 9000 siyah kolenin zor kullanarak özgürlüklerine kavuşmasını ve özgürleşmiş siyah kölelerin yaşadığı -kısmen- kendi kendilerini yönettikleri Haiti'ye göçünü amaçlıyordu.

Turner

Nat Turner. Virginia plantasyonlarında çalıştırılan bir koleyken 1831'de büyük bir isyan başlatan ve öldürülen devrimci siyah lider. Turner'ın öncülük ettigi isyanda pek çok beyaz öldurulmüştü. Siyahların yaşamakta olduğu "dehşet ve korku"yu beyazlara da yaşatmak istediği fakat plantasyondan kaçtıktan sonra yoksul beyazlarla karşılaşmasının görüşlerini yumuşattığı soylenir. İsyandan sonra beyaz intikam timleri kurulmuş, pek çok siyah kole öldürülmuş, ilk elde kaçmayı başaran Turner da iki ay sonra idam edilmiştir.

Gabriel

Gabriel Prosser. Virginia'da tütün plantasyonlarında nalbant olarak çalışan bir koleyken siyah kole isyanına öncülük eden tarihî karakter. Gabriel, 1800 yılında büyük bir isyan çıkarmak için planlar yapmış, kötü hava koşullarından dolayı ertelenen isyan bekleme sürecindeyken ihanet yüzünden ortaya çıkmıştır. Gabriel, aralarında kardeşlerinin de bulunduğu 30 kadar yoldaşıyla hemen asılarak idam edilir. Hiç başlamadan biten bu isyan için Gabriel ve yoldaşlarının hazırladığı "bayrak"larda "Ya ölüm ya hürriyet" yazdığı soylenmektedir.

Malcolm

Malcolm X, el-Hajj Malik el-Shabazz, Hacı Malik Şahbaz. Amerikalı siyah Muslüman lider, insan hakları aktivisti. Rahip babası ırkçı tedhiş örgütu Ku Klux Klan tarafından linç edilerek oldürülen ve bu olümden sonra ailesi dağılan Malcolm X'in ilk gençlik yılları uyuşturucu, kumar ve şiddet dolu bir ortamda geçti. Hapishanede Islam diniyle tanıştı. Siyah Amerikalıların Afrikalı köklerini arastırdı. Çok güçlu bir hatip ve tüm dünyada saygı goren bir onder oldu. Etkileri süren, cesur siyasal görüşleriyle tanındı. 1964'te suikastla öldürüldu. Omrü boyunca aldığı en büyük odulün Afrika gezisi sırasında Nijeryalı ögrencilerin kendisine verdiği "Omowale" (Yurduna Donen Çocuk) ismi olduğunu soylemiştir.

Marcus

Marcus Garvey. Siyah özgürlük hareketinin düşünsel onculerinden. Garvey'in düşunceleri, hem Muhammed Ali ve Malcolm X'i cezbet-

miş ve Elijah Muhammed tarafından organize edilen Birleşik Amerikalı "İslam Ulusu'na hem de Afrika'ya donüş çeperli görüşleri savunan, Bob Marley başta olmak üzere reggae müzisyenlerinin temel kaynaklarından sayılan "Rastafaryanizm" hareketine ilham vermiştir. Jamaikalıdır. Afrika'ya donüş hareketini başlatmak istemiş ve birleşik Afrika ideali için çalışmıştır.

Martin King

Martin Luther King, Jr. Yakın donem Birleşik Amerika tarihinin en etkili siyasi onderlerinden biri. Insan hakları ve sivil itaatsizlik eksenli görüş ve eylemleriyle tanındı. Georgia dogumlu bir siyah olarak siyah halkın acılarına ilk elden şahitlik etti. Ünlü "Salem Yürüyüşü"nu orgütledi. Vaizdi. Bu çerçevede gelişen topluluk onünde konuşma yeteneği ona büyük bir ün getirdi. 1963 tarihli, unutulmaz "I Have a Dream" [Bir Hayalim Var] konuşmasıyla ünü ABD sınırlarını aştı. Nobel Barış Odülü'ne layık görüldü. 1968'de bir suikast sonucu hayatını kaybetti.

Kleopatra

Kleopatra VII Filopator. Makedonya kokenli Mısır kraliçesi. Roma'yı -ve Romalıları- kendine hayran bırakmasıyla hatırlanır. Helenistik çagın en ünlü isimlerinden biridir. Genellikle cazibe, tutku ve güç nitelikleriyle birlikte düşünülür. Birçok dil bildigi, kendisini sarayında ziyaret eden elçilerle tercüman kullanmadan konuştugu soylenir.

Alexander Pope

Pope. 18. yüzyıl İngiliz şairi. Homeros çevirileriyle, epik şiirleriyle tanındı. Hicivler yazdı.

Bernard Shaw

George Bernard Shaw. İrlandalı sosyalist oyun yazarı. Modern tiyatroyu etkilemiş ve tarihin en çok tanınan yazarlarından biri olmuştur. İlhamını Yunan mitolojisinden alan ve ilk olarak 1913'te izleyicinin önüne çıkan *Pygmalion* adlı oyunu günümuzde de sahnelenmektedir. Modern hicvin onde gelen yazarlarından sayılmaktadır. Nobel Edebiyat Ödülü sahibidir.

Çavdar Tarlasında Çocuklar

The Catcher in the Rye. Son eserini 1965'te yayımlayan, 2010'da olen Amerikalı münzevi yazar J.D. Salinger'ın ünlü romanı. Sayısız dile çevrilmiş, milyonlarca satılmıştır. Ilk gençlik yıllarındaki Holden Caulfield'in hikayesidir. ABD'nin kuzeyinde, Pennsylvania'da geçer. Güneyin dünyasından, hassasiyetlerinden uzak oluşuyla Maya Angelou şiirine bir çeşit "kontrast" taşıdığı düşünülebilir.

Yeniden Yapılanma Dönemi

Reconstruction (Era). 1865-1877 yılları. Amerikan Iç Savaş'nın bitimine denk gelir. Buyük toplumsal değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir.

Lilith

Ortadogu mitlerinde geçen "dişi" cin ya da insan. Âdem'in Havva'dan onceki karısı olduğu rivayet edilir. Fakat ona tabi olmayı reddeder. Bu red, onun güçlu ve şeytani kadın tipleme olarak çizilmesine neden olmuştur. Bu şeytanileşme, Lilith'in logusa donemindeki kadınların duşmanı, bebek katili olarak çizilmesine yol açar. Âdem ve Havva büyük gunahı işleyip cennetten kovulmadan once cennetten "çıkmıştır".

Sojourner

Sojourner Truth. Kolelik karşıtlığı ve erken donem feminist hareketin öncülerinden. Köle olarak dogdu. Efendilerinin ismini reddederek kendi ismini seçti. 1827'de hazırlıksız olarak kürsüye çıkarak yaptığı "Ain't I a Woman" [Bir Kadın Değil miyim Ben] adı verilen konuşması Amerikan tarihini degiştiren konuşmalardan biri sayılmaktadır.

Harriet

Harriet Tubman. Kolelik karşıtlığı mucadelesinin simge isimlerinden. 1822'de kole olarak dogdu. Savaştan once kolelerin kaçmasına yardım eden yeraltı hücrelerinde çalıştı. Kendi akrabalarının da içinde olduğu pek çok koleye yardım etti. İç Savaş'tan sonra kadın hakları mücadelesine agırlık verdi. Çocuk yaştayken kole sahiplerinden yediği dayakların izlerini omrü boyunca taşıdı. Siyah özgürlük hareketinin tarihinde one çıkan bir cesaret semboludür.

Zora

Zora Neale Hurston, 1891 doğumlu siyah kadın yazar ve halkbilimci. Karayipler dahil olmak üzere siyah halkın sözel ürünlerini derlemek için geziler yaptı. Bu gezilerin verimlerini zaman zaman kurgu eserlerinde kullandı. Kadın hakları için verdiği mücadele daha çok bireysel zeminde kalmıştır.

Mary Bethune

Amerikalı siyah eğitimci ve insan hakları savunucusu. Köle ebeveynlerin çocuğuydu. Acı dolu çocukluğu onu siyah çocukların eğitilmesi gerektiği düşüncesine taşıdı. Ömrü boyunca bu uğurda mücadele etti.

Angela

Angela Davis, Amerikan sol siyasetinin önde gelen isimlerinden, yazar. Başkanlık seçimlerinde ABD Komünist Partisi'nin başkan yardımcısı adayı. Siyah Amerikalıların direniş örgütü Kara Panterler hareketine destek verdi. Kadın ve mahkum hakları için çalıştı. Kaliforniya Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde akademisyen olarak hizmet verdi. Modern dönem siyah feminist hareketinin örgütleyicilerinden oldu.

Zenobia

Bugün Suriye sınırlarında bulunan Antik Palmira şehrinin kraliçesi. Roma'ya karşı büyük bir ayaklanma başlattı. Antakya üzerinden Anadolu'ya girdi. Roma şehirlerini ele geçirdi. Fakat sonunda yenildi ve altın bukağılarla teşhir edilerek Roma şehrine götürüldü. Tarihsel güçlü kadın figürlerine örnektir.

İçindekiler

Sunuş *9*

Olüp Gitmeden
Bana Bir Yudum Soguk Su Verin
(Just Give Me a Cool Drink of Water 'fore I Diiie)
(1971)

Dondüler Evlerine *25*
Baştan Sona *26*
Geldiginde Bana Sen *27*
Anımsama *28*
O Günlerde *29*
Gozyaşı *30*
Kopuk *31*
Siyahlık Anadır Ona *33*
Duşündugumde Kendi Halimi *35*
Gelecek Hafta Aydınlık Bir Günde *36*
Fazlasını da Yaşadık Görundügümuzden *37*
Benim Suçum *38*
Ergenler (Siyah) *40*
Ergenler (Beyaz) *41*

Lütfen Söyle
Yakışıyor mu Kanatlarım Bana
(Oh Pray My Wings Are Gonna Fit Me Well)
(1975)

Bir Araya Getirmek Bütün Parçalarını Senin 45
Geçen Zaman *47*
Külrengigün *48*
Zavallı Kız *49*
Gel. Ve Sevgilim Ol *51*
Güvensizlik Duygusu *53*
Bir Başına *54*
Temas I *56*
Temas II *58*
Hayal *60*
Afrika *61*
Amerika *63*
Masal *65*
Mahpus *67*
Kadim Denizlerde Ölü Çocuklar *69*

Ayaga Kalkıyorum
(And Still I Rise)
(1978)

Taşralı Çapkın *75*
Hatırlayış *76*
Harika Kadın *77*
Erkekler *81*
Red *83*
Sadece Bir Zaman *84*
Canki Dansı *85*
Yaşam Dersi *87*
Yeşil Kart Annesinin Şarkısı *88*
Şarkıcı Soylemeyecek Şarkısını *89*
Kadın İşi *90*
Gezgin *92*
Kardeş *93*
Ayaga Kalkıyorum *95*

Niçin Şarkı Söylemiyorsun Shaker
(Shaker, Why Don't You Sing)
(1983)

New York'ta Uyanmak *101*
İyi Bir Kadının Acısı *102*
Bir Georgia Şarkısı *104*
Kurtuluş *107*
Kafesteki Kuş *108*
İlan *110*
Uykusuz *111*

Kıpırdamayacağım
(I Shall Not Be Moved)
(1990)

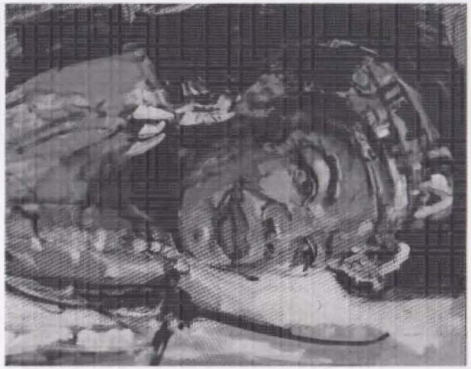
Emekçinin Şarkısı *115*
İnsanlık Ailesi *117*
Aşk Bu mu? *120*
Ekmek Teknem ve Ben *121*
Nur Yağmuru *122*
Büyük Annelerimiz *123*
Yedi Kadının Yedi Kutsal Güvencesi *131*
Missouri'mdeyken *133*
Diyorlar ki *135*
Ulu Ağaçlar Devrildiği Zaman *136*

Sabahın Nabzında
(On the Pulse of Morning)
(1993)

Sabahın Nabzında *141*

Notlar *149*

ISBN 978-605-344-034-3
9 786053 140313

Maya Angelou (1928 2014) Siyah özgürlük hareketinin son güçlü temsilcilerinden olan kadın şair ve aktivist Maya Angelou, çağdaş Amerikan edebiyatı ve siyaset sahnesinin en tanınmış isimlerindendir. Afrikalı köklerine sahip çıkan somut dil arayışları ve izlek bütünlüğü içinde samimi, canlı bir üslubun takipçisi olmuştur. Blues şiirinin doğaçlamacı yalınlığından beslenen Angelou şiiri, keskin toplumsal çelişki ve çatışkıların baskısı altındaki şehirli insanın görünür ve derindeki bireysel acılarına ses veren açık, duru, modern bir söyleyişi temsil eder. Siyah halkın köleliğe ve ırkçılığa cevap olarak tarih sahnesine çıkan özgürlük arayışı, onun tutkulu kadın bireyselliğinde yeni şiirsel ifade olanaklarıyla buluşmuş, sorgulayıcı bir tavır eşliğinde yer yer dinsel söyleme bütünleşen şiiri geniş kitlelere mal olmuştur. *Kafesteki Kuşun Şarkısı* Maya Angelou'nun şiir serüvenini olabildiğince geniş bir hatta okura sunmayı amaçlayan özel bir seçki. Angelou'nun şiirleri, Türkçe'de ilk kez bir kitap bütünlüğü içinde yayınlanıyor.